

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19–20 травня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Куліш А. М.

*д.ю.н., заслужений юрист України, професор,
директор Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

Никифоров Є. О.

*студент II курсу ННІ права
Сумського державного університету*

В умовах повномасштабної війни Російської Федерації щодо України гостро постало питання щодо мобільного та оперативного прийняття рішень стосовно державного управління в військових реаліях. Втіленням даної реакції держави стала поява військово-цивільних адміністрацій по всій території України, що здійснюють управління та адміністрування територіями, а також їхніми соціально-економічними, військовими, публічно-політичними процесами. На цю мить на теренах України продовжують свою роботу понад 20 військово-цивільних адміністрацій, котрі забезпечують стабільне, а головне безпечне існування територій, закріплених за даним тимчасово утвореним державним органом.

Як і переважна більшість державних органів нашої країни, військово-цивільні адміністрації мають власну законодавчу базу, найвагомішу роль у якій відіграють саме акти адміністративного права.

Серед вітчизняних вчених, котрі займалися питаннями щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу військово-цивільних адміністрацій виділяють наступних: Є.П. Вакуленко, А. М. Лисенко, В.М. Тарасов, С.А. Трофимов та ін.

Застаріла модель територіальної організації влади та місцевого самоврядування не відповідає сьогочасним зовнішнім викликам, що спрямовані проти суверенітету та незалежності України.

Враховуючи принципи міжнародного права, зокрема дипломатичного, країни повинні вирішувати конфлікти виключно мирним шляхом, без застосування збройних сил та військової сили загалом. Проте міжнародне право також допускає можливість із застосування армії, якщо це стосується:

- А) самозахисту від агресії;
- Б) реалізації права на самовизначення
- В) у випадку залучення збройних сил ООН.

Дії держав під час війни регулюються ся принципами та нормами, що належать до міжнародного права, яке застосовується в період збройних конфліктів і визначає

припустимість засобів і методів ведення дій, забезпечує захист жертв, встановлює взаємовідносини між державами, що воюють, і такими, що не воюють, тощо [1, с. 156].

Сучасні геополітичні та гео економічні реалії обумовлюють впровадження комплексу скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення діяльності збройних сил Російської Федерації.

Слід зазначити, що світовою практикою (зокрема, практикою НАТО) вироблено низку принципів організації ЦВС, головними і важливими з точки зору сучасного досвіду України є такі:

- до керівного складу ЦВС належить посадова особа штабу ЗСУ, повністю обізнана з оперативно-тактичною обстановкою та уповноважена координувати діяльність ЦВС та ЗСУ, в тому числі реалізації проектів (швидкого впливу) у зоні проведення об'єднаних бойових операцій;

- діяльність ЦВС є невід'ємною частиною плану командувача ЗСУ, сприяє виконанню ЗСУ завдань з метою якнайшвидшого ефективного досягнення бажаного результату;

- ЗСУ намагаються узгоджувати свою діяльність з представниками ЦВС та громадськості територій проведення АТО;

- діяльність інституцій ЦВС, що здійснюється з метою сприяння розвитку територій та подолання військового опору супротивника, є тимчасовою та має на меті своєчасну передачу зобов'язань відповідним цивільним організаціям чи місцевій владі [2, с. 69].

Загальні засади діяльності військово-цивільних адміністрацій закріплені у Законі України «Про військово-цивільні адміністрації», відповідно до норм якого військово-цивільні адміністрації - це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації, зокрема проведення антитерористичної операції. Військово-цивільні адміністрації є юридичними особами публічного права і наділяються цим та іншими законами повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону [3].

Розрізняють два види військово-цивільних адміністрацій: військово-цивільні адміністрації областей та районів, що створюються на базі обласних та районних

державних адміністрацій, та військово-цивільні адміністрації населених пунктів. Військово-цивільні адміністрації населених пунктів створюються фактично з нуля для забезпечення насамперед охорони безпеки та цивільного правопорядку на відповідних територіях, а також для забезпечення якісного надання державних послуг населенню. До складу даних органів окрім військового контингенту входять також і цивільне населення. Основна функція цих адміністрацій – забезпечення нормальної роботи влади на місцях на певних територіях, що межують із зоною бойових дій (на цю мить це вся територія України). Наразі частина місцевих рад на окупованих територіях не функціонує.

Крім того, на територіях, необхідно забезпечувати охорону громадського порядку, тому військово-цивільним адміністрації займаються питаннями, котрі до цього були підзвітні силовим відомствам. Це стосується права на організацію евакуації населення, забезпечення у разі потреби водою, ліками, їжею на певній території, посилення контролю документального підтвердження певних осіб та інше.

Головним завданням військово-цивільних адміністрацій є, перш за все, злагоджена співпраця з органами місцевого самоврядування, з цивільним населенням, а також з іншими органами військового спрямування, котрі перебувають у встановлених територіальних межах.

Військово-цивільні адміністрації перебувають під підпорядкуванням:

- Антитерористичному центру при СБУ;
- Президенту України;
- Верховній Раді України;
- Кабінету Міністрів України.

Повноваження Військово-цивільних адміністрацій можна розподілити за сферами державно-управлінського впливу на:

1) у сфері економічного забезпечення:

підготовка та затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- забезпечення збалансованого економічного розвитку території;
- залучення підприємств, установ та організацій до участі у комплексному соціально-економічному розвитку території тощо;

2) у сфері соціального забезпечення:

- забезпечення збалансованого соціального розвитку території;
- управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, оздоровчими закладами;

- забезпечення соціально-культурних закладів, які перебувають у комунальній власності;

- забезпечення централізованого тимчасового зберігання архівних документів тощо.

3) у сфері комунального господарства:

- залучення підприємств, установ та організацій до участі у комплексному соціально-економічному розвитку території;

- вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин;

- створення відповідно до законодавства комунальної аварійно-рятувальної служби;

- вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів тощо;

4) у сфері публічно-політичного адміністрування:

- здійснення заходів щодо військово-патріотичного виховання населення;

- сприяння діяльності органів суду, прокуратури, юстиції, служби безпеки, Національної поліції, адвокатури, Національного антикорупційного бюро України і Державної кримінально-виконавчої служби України;

- скасування актів виконавчих органів відповідної ради, які не відповідають Конституції України, законам України тощо;

Таким чином, військово-цивільні адміністрації є невід'єною частиною загальнонаціональної системи державного управління в умовах воєнного часу що здійснює управління адміністративно-територіальною одиницею (область, район, місто, село, селище), яка належить до території проведення ООС, здійснюючи при цьому координацію військової та цивільної адміністрацій в питаннях соціального, економічного розвитку території та забезпечення ЗСУ, інших військових формувань у процесі виконання ними завдань в зоні ООС та під час повномасштабного вторгнення Росії на терени нашої суверенної та незалежної держави!

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародне право: навч. посіб. / за ред. М.В. Буроменського. – К.: Юрінком Інтер, 2006.

2. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО: навч. посіб. К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2015. 87 с.